

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, II-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
II-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASH VA MUAMMOLI KREDITLARNI BARVAQT ANIQLASHNING SUN'YI INTELLEKTGA ASOSLANGAN MENEJMENT MODELINI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	14
Alovuddin Jamolov	
YASHIL TRANSPORT: BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAMARQAND VILOYATIDA MAHALLIY BUDJETLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	25
Uzakova Kamola Bexzodovna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI	31
Xolmurodova Moxichehra Dilmurodovna	
THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM AN ARDL BOUNDS TESTING APPROACH (2000–2024)	36
Ortikov Olloberdi Muzaffar o'g'li	
Rajabova Malika	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI	44
Rustamova Dildora Jamshid qizi	
THIS STUDY EXAMINES BEIJING'S EXPERIENCE IN PROMOTING CROSS-BORDER E-COMMERCE IN TASHKENT FROM THE PERSPECTIVE OF REGIONAL COOPERATION	50
Wang Jiahao	
DORI VOSITALARIGA OID AXBOROTLARNI BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTLARIDA AKS ETTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	58
Yodgorov Xushvakt Mansurovich	
AGROSANOAT MAJMUINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA JAMLANMA DARAJA VA KANALLARARO TAKRORLANISHNI O'LCHASH METODIKASI: «YASHIL» YO'NALISHLAR MISOLIDA	63
Xudaynazarov Bekzod Akramovich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА АКТИВОВ И СТАБИЛЬНОСТИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	69
Баймуратова Зина Акилбековна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYAVIY MUHITNI YANADA RIVOJLANTIRISH VA INFLYATSIYANING SALBIY OQIBATLARINI KAMAYTIRISH YO'NALISHLARI	75
Niyozov Asad Qosimovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING NAZARIY EVOLYUTSIYASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	80
Afenov Nursultan Nugmatillayevich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	86
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
GREEN BONDS IN UZBEKISTAN: OPPORTUNITIES, INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AND BARRIERS TO SUSTAINABLE FINANCE	92
Umarova Zulaykho Tursunovna	
YASHIL INVESTITSIYALARNI JALB QILISH ORQALI BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	97
Teshayev Zafarbek Zokirovich	

RAHBARLIK LAVOZIMLARIDA XOTIN-QIZLAR ULUSHI VA MAVJUD STROTEPLAR TAHLILI	103
Abduraxmonova Feruzabonu Abduraxmon qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	109
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
KATTA HAJMLI IQTISODIY MA'LUMOTLAR (BIG DATA) SHAROITIDA EKONOMETRIK BAHOLASH USULLARINING NAZARIY TRANSFORMATSIYASI.....	115
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
EFFECTIVE MECHANISMS FOR MANAGING ORGANIZATIONAL ECONOMIC SUSTAINABILITY IN THE PROCESS OF JOB OPTIMIZATION.....	121
Odilov Jakhongir Akram ugli	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI BANK KREDITLARI ORQALI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	128
Abdullayev Ahrorjon Akmaljon o'g'li	
ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA PERFORMANCE MARKETINGDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	134
Azizova Roxila Baxodir qizi	
IQTISODIYOT NAZARIYASI: NAZARIY ASOSLARDAN AMALIYOTGACHA BO'LGAN IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	139
Xamdamov Amriddin Xamdam o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ И ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	145
Тарават Абдул Салам	
ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ ПОДХОД В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ	152
Икрамова Нодира Бурхон кизи	
STOCK MARKET DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN, 2023–2026: INSTITUTIONAL REFORM, PRIVATIZATION, AND EVIDENCE FROM PRIMARY EXCHANGE MICRODATA.....	159
Alekperova Dilshodakhon	
Toshkentov Kuvonchbek	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI.....	167
Bozorov Ilyos Isomiddinovich	
TIJORAT BANKLARINING KAPITAL BAZASINI MUSTAHKAMLASHDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	173
Abduraimova Fazilat Hikmatulla qizi	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA YANGI KONSEPTUAL VA USLUBIY YECHIMLAR: SIRKULYAR IQTISODIYOT TAJRIBASI.....	180
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
BANKLARDA RISKLARNI BOSHQARISH, DAROMAD VA NATIJADORLIKNI OSHIRISH	185
Jo'rayev Bekzod Bahodir o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIM MUHITINI TA'MINLASHDA UMUMTA'LIM MAKTABLARI MENEJMENTINI HUDUDIY KLASSTERLASH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH MODEL: TASHKILIY-BOSHQARUV MEKANIZMLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	192
Rajapova Guldona Usman qizi	
FERMER XO'JALIKLARIDA MOLIVAVIY NATIJALARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH: FOYDA SIFATI VA BARQARORLIGINI BAHOLASH YONDASHUVLARI	198
Rashidov Baxadir Yusupovich	
HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INVESTITSIALARNING ROLI.....	203
Sapayeva Fazilat Norbayevna	

ERKIN IQTISODIY ZONALARDA EKO-SANOAT PARKLARINI TASHKIL ETISH VA EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI BAHOLASH USULLARI	207
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING TASHKILIY VA HUQUQIY ASOSLARI	212
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
BARQAROR RIVOJLANISH (ESG) PRINSIPLARINING KOMPANIYA BRENDI QIYMATI VA JOZIBADORLIGIGA TA'SIRI	217
Dilfuza Matisakova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI MOLIVAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH	224
Raximova Lolaxon Avazovna	
MEHNAT INTIZOMINING KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	228
Azizova Sayyora Xamidullayevna	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TIBBIY TURIZM XIZMATLARINING EKONOMETRIK BAHOLANISHI.....	237
Yusupova Mexribon Uktamovna	
KICHIK SANOAT ZONALARIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHNING RAQAMLI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH.....	245
Jo'rayev Po'latjon Komiljon o'g'li	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA KICHIK BIZNES RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	251
Madaminova Feruza Tursunboy qizi	
YASHIL INVESTITSIYALARNING MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	259
Raximova Shaxnoza Xamzayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TAYYOR MAHSULOTLAR EKSPORTINI RAG'BATLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TA'MINOT YO'LLARI.....	263
Esanov Yusufjon Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT: MOHIYATI, XUSUSIYATLARI VA O'ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	267
Sultonov Shahzod Shavkat o'g'li	
O'ZBEKISTON BANLARINIGKING YASHIL BANK MAHSULOTLARI TASHKIL QILISH MEXANIZMLARI VA ULARNING BANK IQTISODIY SAMARADORLIGINI SALBIY TA'SIR QILMAGAN HOLATDA MAHSULOTLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIK TA'MINLASH YO'LLARI.....	275
Nuriddinov Murodjon Nuriddin o'g'li	
JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUVI SHAROITIDA MILLIY EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING MEXANIZMLARI.....	281
Jumayeva Zamira Bustonovna	
MARKAZIY OSIYO UCHUN GEOSIYOSIY RISK (GPR) INDEKSINI ISHLAB CHIQISH	285
Qodirova Laylo Otabekovna	
BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARI STARTAP EKOTIZIMINI BOSHQARISH MODELI VA O'ZBEKISTON UCHUN SABOQLAR.....	289
Elmurod Sodiqov Shomurod o'g'li	
INTEGRATSIYALASHGAN HISOBOTNI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	295
Abduvaliyev Zafar Mahmudovich	
AVTOMOBIL BUTLOVCHI QISMLAR ISHLAB CHIQARISHDA MAHALLIYLASHTIRISH VA TA'MINOT TARMOG'INI DIVERSIFIKATSIYALASH SAMARADORLIGI.....	301
Asadov Elyorbek Kandiayrovich	

INFRATUZILMA TADBIRKORLIK FAOLIYATI UCHUN ZARUR OBYEKTAR, INSTITUTLAR, RESURLAR VA XIZMATLAR MAJMU'I.....	307
Rustamov Sultonbek Bekzadovich	
TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION JOZIBADORLIK PARADOKSLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	315
Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
"YASHIL" SANOAT SIYOSATINI BAHOLASHNING XUSUSIYATLARI.....	323
Ismatulloeva Madinabonu Fozil qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJET MABLAG'LARI HISOBI VA ULARDAN FOYDALANISH USTIDAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	330
Murtozayeva Xusnora Erkin qizi	
KORXONANING BREND EKOTIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	335
Sa'dulloev Habibullo Ibodullo o'g'li	
AGRAR VA SANOAT TARMOQLARIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ORQALI YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	341
Bobojonov To'liqinbek Maxmud o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING ENERGIYA TA'MINOTIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING O'RNI VA ISTIQBOLLARI.....	347
Jo'ramurodova Feruza Mardon qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH VA INVESTITSION STRATEGIYALARNI BOSHQARISH.....	353
Nazarova Nigora Yusufovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING AKADEMIK FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING IQTISODIY-TASHKILY ASOSLARI.....	361
Raximbayev Musobek Komiljon o'g'li	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINING SHAKLLANISH TENDENSIYALARI, HUDUDLARARO FISKAL TAFOVUTLAR VA HUDUDIY SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI MUAMMOLARINING TIZIMLI TAHLILI.....	367
Azamjonov Ulug'bek Usmonjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISH TIZIMINING EVOLYUTSION RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY XUSUSIYATLARI.....	377
Erxanov Muxammadjon Absayitovich	
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	382
Ilhamova Zarnigor Po'latjon qizi	
MAMLAKATIMIZDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI.....	386
Qo'ziboev Umarbek Ulug'bekovich	
JUFT KORRELYATSIYA VA REGRESSIYA TAHLILI YORDAMIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI ANIQLASH.....	390
Muxtorova Shohida Negmat qizi	
TURISTIK INNOVASION LOYIHALARNI KRAUDFANDING ASOSIDA MOLIYALASHTIRISH MODELI.....	397
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDIT AMALLARINING NATIJADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI MUAMMOLAR.....	403
Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	412
Masharipova Maksuda Becnazarovna	

COOPERATION BETWEEN CREATIVE INDUSTRIES AND TOURISM SERVICES IN BUILDING A NATION BRAND: FORMS, ASYMMETRIES, AND THE MISSING INTERFACE	419
Yusupova Mokhinur Farkhod qizi	
SUVEREN FONDLARDA ESG TAMOIYLLARINI BAHOLASH: MANDAT TURIGA ASOSLANGAN DIFFERENSIAL YONDASHUV	429
Jumaniyazov Inomjon Turayevich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТАРИФНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ЗАТРАТ И ЦЕНОВЫХ СИГНАЛОВ	438
Аллаева Гульчехра Жалгасовна	
BOZOR SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASH TA'LIM TIZIMINI BOSHQARISH JARAYONINI RIVOJLANTIRILISHI	447
Temirova Shalola Erkinovna	
COMPARATIVE DYNAMICS OF AGRICULTURAL SUPPORT AND GREEN TRANSFORMATION: EVIDENCE FROM FOUR COUNTRIES.....	452
Abduraimov Abdunabi	
SOLIQ MEKANIZMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING INSTITUTIONAL ASOSLARI	460
To'laganova Feruza Xamidulla qizi	

SOLIQ MEXANIZMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING INSTITUTSIONAL ASOSLARI

To'laganova Feruza Xamidulla qizi
TDIU tayanch doktorant
ORCID: 0009-0006-3687-1707
Email: feruzkatulaganova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada soliq mexanizmini raqamli transformatsiya sharoitida takomillashtirishning institutsional jihatlarini tahlil qilinadi. Tadqiqot 2022–2026-yillar oralig'idagi O'zbekiston statistik ma'lumotlari, shuningdek, xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlarini qiyosiy tahlil qilish asosida amalga oshirildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish faqat texnologik jarayon bo'lmasdan, balki institutsional islohotlarni ham talab qiladigan kompleks tizimdir. Estoniya, Gruziya va Janubiy Koreya kabi davlatlar tajribasi asosida O'zbekiston uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq mexanizmi, raqamli transformatsiya, institutsional islohot, soliq ma'muriyatchiligi, elektron hisob-faktura, soliq nazorati, raqamli iqtisodiyot.

Аннотация. В данной статье анализируются институциональные аспекты совершенствования налогового механизма в условиях цифровой трансформации. Исследование проведено на основе сравнительного анализа статистических данных Узбекистана за 2022–2026 годы, а также научных взглядов зарубежных и отечественных ученых. Результаты показывают, что цифровизация налогового администрирования представляет собой не только технологический процесс, но и комплексную систему, требующую проведения институциональных реформ. На основе опыта таких стран, как Эстония, Грузия и Южная Корея, разработаны практические рекомендации для Узбекистана.

Ключевые слова: налоговый механизм, цифровая трансформация, институциональная реформа, налоговое администрирование, электронный счет-фактура, налоговый контроль, цифровая экономика.

Abstract. This article analyzes the institutional aspects of improving the tax mechanism under conditions of digital transformation. The study is based on a comparative analysis of statistical data from Uzbekistan for 2022–2026, as well as the scientific views of foreign and domestic scholars. The findings demonstrate that the digitalization of tax administration is not merely a technological process but a comprehensive system that also requires institutional reforms. Based on the experience of countries such as Estonia, Georgia, and South Korea, practical recommendations have been developed for Uzbekistan.

Keywords: tax mechanism, digital transformation, institutional reform, tax administration, electronic invoice, tax control, digital economy.

KIRISH

So'nggi yillarda dunyo miqyosida davlat boshqaruvi tizimlarining raqamli transformatsiyasi soliq sohasini ham chetlab o'tmadi. Soliq mexanizmini takomillashtirish masalasi endilikda faqat stavkalarni qayta ko'rib chiqish yoki qonunchilikni yangilash bilan cheklanmay, balki institutsional asoslarni raqamli infratuzilma bilan uyg'unlashtirishni talab etmoqda. O'zbekistonda 2022–2026-yillar davomida soliq tizimida amalga oshirilgan islohotlar – elektron hisob-fakturalar tizimining kengaytirilishi, xorijiy elektron xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalarni soliqqa tortish mexanizmining joriy etilishi, sun'iy intellekt asosidagi tahliliy vositalarning qo'llanilishi – bu jarayonning amaliy ko'rinishlaridir. Mazkur islohotlar «O'zbekiston – 2030» strategiyasida belgilangan davlat boshqaruvi va davlat xizmatlarini raqamlashtirish maqsadlari bilan uzviy bog'liqdir¹.

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi «O'zbekiston – 2030» strategiyasi to'g'risida”gi PF-158-son Farmoni. – URL: <https://lex.uz>

Institutsional iqtisodiyot nazariyasi nuqtayi nazaridan soliq mexanizmi faqat soliq turlari, stavkalari va imtiyozlari yig'indisidan iborat emas. U davlat bilan soliq to'lovchi o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi rasmiy qoidalar (qonunlar, me'yoriy hujjatlar, ma'muriy tartib-taomillar) hamda norasmiy cheklovlar (soliq madaniyati, ishonch, ijtimoiy me'yorlar) tizimini ham qamrab oladi. D. Nort (1990) ta'kidlaganidek, institutlar jamiyatdagi «o'yin qoidalari» bo'lib, ular tranzaksion xarajatlar darajasini va pirovardida iqtisodiy natijalarni belgilab beradi. Raqamli texnologiyalar ushbu qoidalar ijrosini arzonlashtiradi va shaffoflashtiradi, biroq qoidalarining o'zini almashtira olmaydi. Aynan shu sababli OECD (2020) tomonidan ilgari surilgan «Soliq ma'muriyatchiligi 3.0» konsepsiyasida soliq majburiyatlarini bajarish jarayonini soliq to'lovchi kundalik faoliyatida foydalanadigan tizimlar (buxgalteriya, bank, savdo platformalari) ichiga singdirish va soliq ma'muriyatchiligini yagona raqamli ekotizim sifatida qayta qurish g'oyasi markaziy o'rin egallaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida an'anaviy soliq ma'muriyatchiligi modellari o'z samaradorligini yo'qotib bormoqda: tranzaksiyalarning virtual muhitga ko'chishi, transchegaraviy raqamli xizmatlarning kengayishi va naqd pulsiz hisob-kitoblar ulushining oshishi soliq bazasini aniqlash hamda nazorat qilishning yangi usullarini talab etmoqda. Xufyona iqtisodiyot ulushini qisqartirish va soliq intizomini oshirish uchun institutsional-raqamli yondashuv zarur bo'lmoqda. Shu bois soliq mexanizmini takomillashtirishning institutsional va raqamli yo'nalishlarini tahlil qilish, xorijiy tajribani o'rganish hamda milliy sharoitga moslashtirilgan tavsiyalar ishlab chiqish zarurati yuzaga chiqmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq mexanizmini raqamlashtirish mavzusi so'nggi yigirma yil davomida xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turlicha nuqtayi nazardan tadqiq etib kelinmoqda. Mavjud ilmiy ishlarni shartli ravishda uch guruhga ajratish mumkin: texnologiya va soliq tizimi o'rtasidagi bog'liqlikni nazariy-institutsional jihatdan tahlil qiluvchi ishlar; raqamli vositalarning soliq intizomiga ta'sirini empirik baholovchi tadqiqotlar; milliy sharoitdagi amaliy natijalarni o'rganuvchi mahalliy tadqiqotlar.

R. Bird va E. Zolt (2008) rivojlanayotgan mamlakatlarda texnologiya va soliqqa tortish o'rtasidagi munosabatni tahlil qilib, texnologik o'zgarishlar soliq tizimlari uchun bir vaqtning o'zida yangi imkoniyatlar ham, yangi muammolar ham tug'dirishini ko'rsatadilar. Mualliflar fikricha, rivojlanayotgan davlatlarda soliq ma'muriyatlari cheklangan resurslar va murakkabroq muhitda faoliyat yuritgani sababli, maxfiylik, davlat-xususiy sheriklik va korrupsiya kabi masalalar u yerda alohida ahamiyat kasb etadi. Olimlar, shuningdek, XX asrning ikkinchi yarmida ko'plab mamlakatlarda soliq idoralarini kompyuterlashtirish ham samarasiz islohotlarning navbatdagi takrorlanishiga aylanganini tarixiy misollar bilan asoslaydilar. Bizningcha, ushbu xulosa bugungi O'zbekiston uchun ham dolzarb: axborot tizimlarining soni va qamrovi emas, balki ular yaratayotgan ma'lumotlardan soliq organlari qanchalik tizimli foydalanayotgani hal qiluvchi omil hisoblanadi.

O. Okunogbe va V. Pouliquen (2022) tomonidan Tojikistonda o'tkazilgan tajribaviy tadqiqot raqamlashtirishning institutsional mohiyatini yaqqol namoyon etadi. Mualliflar soliq hisobotini soliq xodimiga shaxsan topshirish o'rniga elektron topshirish joriy etilganda korxonalarning soliq bilan bog'liq ishlarga sarflaydigan vaqti 40 foizga qisqarganini, ilgari soliqdan bo'yin tovlashga moyil bo'lgan korxonalar to'lagan soliq esa ikki barobar oshganini aniqlaganlar. Shu bilan birga, avval intizomli bo'lgan korxonalarning soliq to'lovlari va ular beradigan poralar kamaygan. Bu raqamlashtirishgacha soliq xodimlari korxonalarga tanlab munosabatda bo'lganidan, ya'ni «inson omili» kuchli bo'lganidan dalolat beradi. Mazkur natijalar O'zbekiston bilan o'xshash institutsional merosga ega mamlakat misolida olingani sababli, biz uni mahalliy olimlar ilgari surayotgan «inson omilini cheklash» vazifasining empirik tasdig'i sifatida baholaymiz.

M. Bellon, E. Dabla-Norris, S. Khalid va F. Lima Peruda (2022) QQS bo'yicha elektron hisob-fakturaga bosqichma-bosqich o'tish tajribasini ma'muriy ma'lumotlar asosida baholab, islohotdan keyingi birinchi yilda korxonalar deklaratsiya qilgan sotuvlar, xaridlar va QQS majburiyatlari 5 foizdan ko'proq oshganini ko'rsatganlar. Ta'sir asosan kichik korxonalar hamda soliq intizomi past bo'lgan qurilish va xizmatlar tarmoqlarida kuzatilgan. Biroq mualliflar muhim cheklovni ham qayd etadilar: korxonalarda to'plangan QQS kreditlari zaxirasi islohotning byudjet tushumlariga ijobiy ta'sirini qisman neytrallashtirgan, soliq organi esa tadqiqot davrida yangi ma'lumotlar oqimidan foydalanish uchun risklarni boshqarish strategiyasini o'zgartirmagan. Demak, elektron hisob-faktura faqat qo'shimcha islohotlar – QQSni qaytarish tartibi, risklarga asoslangan audit va ma'lumotlarni tahlil qilish salohiyati bilan birgalikda to'liq samara beradi. Ushbu xulosani biz tadqiqotimizning markaziy g'oyasi – raqamli vositalar va institutsional islohotlar yaxlit jarayon ekani haqidagi qarashni qo'llab-quvvatlovchi dalil deb hisoblaymiz.

H. Fan, Y. Liu, N. Qian va J. Wen (2018) Xitoydagi «Oltin soliq» islohoti doirasida QQS hisob-fakturalarining kompyuterlashtirilishini tadqiq etib, ushbu texnologik yangilik keyingi besh yilda QQS tushumlarining 27,1 foizi va jami davlat daromadlarining 12,9 foiziga hissa qo'shganini hisoblab chiqqanlar. Olimlar asosiy mexanizm sifatida QQS chegirmalarining qisqarishini ko'rsatadilar, islohotning daromadlarga ta'siri esa qisqa muddatda yuqori, uzoq muddatda pastroq, ammo ijobiy bo'lib qolgan. Peru va Xitoy natijalari o'rtasidagi sezilarli farq bir xil texnologiya turli institutsional muhitda turlicha samara berishini ko'rsatadi. Bu esa xorijiy tajribani mexanik ko'chirish emas, balki uni milliy sharoitga moslashtirish zarurligini asoslaydi.

Estoniya tajribasini tadqiq etgan R. Kattel va I. Mergel (2019) mamlakatdagi raqamli transformatsiya muvaffaqiyatini universal raqamli davlat infratuzilmasi va majburiy elektron identifikatsiya bilan bog'laydilar hamda uni davlat va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro hamkorlik tarmoqlari qo'llab-quvvatlab kelganini ta'kidlaydilar. Mualliflar paradoksali xulosaga ham keladilar: Estoniyada ushbu tarmoqlar va loyihalash tamoyillari yetarli darajada rasmiylashtirilmagan bo'lib, bu raqamli davlatning keyingi bosqichga o'tishi uchun asosiy sinov hisoblanadi. Mazkur fikr biz uchun muhim, chunki u raqamli yechimlarning uzoq muddatli barqarorligi ularning huquqiy-institutsional asosini mustahkamlashni talab etishini ko'rsatadi.

Mahalliy iqtisodchilar esa masalaga ko'proq milliy iqtisodiyotning tarkibiy xususiyatlaridan kelib chiqib yondashadilar. Xususan, I.A. Matkarimova 2019–2023-yillarda onlayn nazorat-kassa mashinalari va elektron hisob-faktura tizimlari joriy etilishi natijasida soliq tushumlarining YalMga nisbati 24,6 foizdan 27 foizga oshganini, yashirin iqtisodiyot ulushi esa 2016–2017-yillardagi 50–55 foizdan 2024-yilga kelib 34,8 foizgacha qisqarganini raqamlashtirish siyosatining ijobiy natijasi sifatida baholaydi hamda sun'iy intellekt, blokcheyn va real vaqt rejimidagi monitoring tizimlarini fiskal boshqaruvga keng joriy etishni taklif qiladi (2026). Muallifning xulosalariga umuman qo'shilgan holda, shuni ta'kidlash lozimki, soliq tushumlarining o'sishini faqat raqamli vositalar bilan izohlash yetarli emas: bu davrda soliq stavkalarining pasaytirilishi, soliq bazasining kengayishi va boshqa ma'muriy islohotlar ham parallel ta'sir ko'rsatgan. Shu bois raqamlashtirishning sof ta'sirini ajratib baholash mahalliy tadqiqotlarda hali to'liq hal etilmagan metodologik masala bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, ayrim mahalliy tadqiqotchilar raqamli tizimlarni amaliyotga tatbiq etishda institutsional tayyorgarlik, jumladan, kadrlar malakasi, idoralararo muvofiqlashtirish va me'yoriy-huquqiy bazaning yetarli emasligini alohida ta'kidlaydilar.

Ko'rib chiqilgan yondashuvlarni qiyoslash shuni ko'rsatadiki, xorijiy olimlar ko'proq tizimli-institutsional omillarga va raqamlashtirishning sabab-oqibat ta'sirini empirik baholashga, mahalliy olimlar esa amaliy-tashkiliy natijalar va to'siqlarga e'tibor qaratadi. Ayni paytda raqamli vositalar va institutsional islohotlarning o'zaro ta'sirini O'zbekiston misolida yaxlit tahlil qilgan tadqiqotlar hali yetarli emas. Ushbu tadqiqot ikkala yondashuvni birlashtirgan holda, institutsional islohotlar va raqamli vositalarni bir-biridan ajratib bo'lmaydigan yaxlit jarayon sifatida ko'rib chiqadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini institutsional iqtisodiyot nazariyasi, soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirishga oid xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari hamda O'zbekiston Respublikasining soliq sohasidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, ilmiy abstraksiya, analiz va sintez, induksiya va deduksiya, qiyosiy va dinamik tahlil, statistik ma'lumotlarni guruhlash hamda xorijiy tajribani umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Tadqiqotning axborot bazasi sifatida O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasining 2022–2026-yillarga oid rasmiy ma'lumotlari, xalqaro tashkilotlar (OECD, XVJ, Tax Foundation) hisobotlari hamda nufuzli xalqaro ilmiy jurnallarda chop etilgan empirik tadqiqotlar natijalaridan foydalanildi. Ilmiy manbalar xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalari va akademik qidiruv tizimlari orqali tanlab olindi. Olingan natijalar asosida soliq mexanizmini raqamli transformatsiya qilishning institutsional asoslarini takomillashtirishga qaratilgan xulosa va takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda 2022–2026-yillar davomida soliq mexanizmini raqamlashtirish yo'nalishida bir qator institutsional va texnologik o'zgarishlar amalga oshirildi. Quyidagi 1-jadvalda ushbu jarayonni tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar keltirilgan (1-jadval).

1-jadval
O'zbekistonda soliq tizimini raqamlashtirish ko'rsatkichlari (2022–2026)²

Ko'rsatkich	2022	2023	2024	2025	2026 (I yarim yillik)
Internetdan foydalanuvchilar ulushi, aholi %	83,9	89,0	93,3	94,2	≈95
QQS bazaviy stavkasi, %	15	12	12	12	12
E-xizmat ko'rsatuvchi xorijiy kompaniyalardan soliq tushumi, mlrd so'm	—	77,2	115,8	181,3	143,8
E-xizmat ko'rsatuvchi hisobga qo'yilgan xorijiy kompaniyalar soni	—	55	63	78	97
Elektron hisob-fakturalar tizimi qamrovi	kengaytirilmoqda	asosiy	to'liqqa yaqin	to'liq	to'liq + AI-tahlil

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, aholining internetdan foydalanish darajasi 2022-yildagi qariyb 84 foizdan 2025-yilga kelib 94 foizdan oshdi, bu esa raqamli soliq xizmatlaridan foydalanish uchun zarur infratuzilma bazasini kengaytirdi. 2020-yil 1-yanvardan kuchga kirgan Soliq kodeksining yangi tahriri bilan joriy etilgan xorijiy elektron xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalarni soliqqa tortish mexanizmi alohida e'tiborga loyiq³. Soliq qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, bunday kompaniyalar tomonidan to'langan soliqlar 2023-yildagi 77,2 mlrd so'mdan 2024-yilda 115,8 mlrd so'mga, 2025-yilda esa 181,3 mlrd so'mga yetgan, ya'ni ikki yil ichida 2,3 barobardan ko'proq o'sgan⁴. 2026-yilning birinchi yarim yilligida 97 ta kompaniya tomonidan 143,8 mlrd so'm soliq to'langan bo'lib, bu 2025-yilning mos davriga nisbatan 84 foizga ko'pdir⁵. Hisobga qo'yilgan kompaniyalar sonining 2023-yildagi 55 tadan 2026-yil o'rtasiga kelib 97 taga yetgani mexanizm qamrovi izchil kengayib borayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, tushumlarning yuqori darajada konsentratsiyalashganini ham qayd etish lozim: 2025-yilning yanvar–sentabr oylarida to'langan soliqlarning 93 foizi o'nta yirik kompaniya, jumladan Meta, Apple va Google hissasiga to'g'ri kelgan. Bu holat mexanizm hozircha asosan yirik global platformalarga tayanayotganini, kichik va o'rta xorijiy raqamli xizmat ko'rsatuvchilarni hisobga olish esa qo'shimcha institutsional vositalarni talab etishini anglatadi. Soliq organlarining 2025-yil dekabrda qabul qilingan PF-246-son Farmonga tayangan holda, 2023-2025-yillarda jismoniy shaxslar tomonidan xorijiy internet-servislar foydasiga amalga oshirilgan to'lovlar bo'yicha banklardan egasizlantirilgan ma'lumotlarni so'rashi aynan shu yo'nalishdagi idoralararo ma'lumot almashinuvining amaliy ko'rinishidir⁶. Bizningcha, bu misol raqamli nazorat samaradorligi texnologiyaning o'zidan ko'ra, soliq va bank tizimlari o'rtasidagi ma'lumot almashinuvining huquqiy asoslari hamda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kafolatlariga bog'liq ekanini tasdiqlaydi.

Soliq qo'mitasining 2024-yil yakunlari bo'yicha hisobotida ta'kidlanishicha, sohalarga birlashtirilgan soliq inspektorlari tomonidan hisobotlarni tahlil qilish va tafovutlarni bartaraf etish natijasida yuzlab milliard so'm qo'shimcha soliq aniqlangan va undirilgan. Bu elektron hisob-fakturalar va ma'lumotlar tahlili tizimlarining nazorat samaradorligini oshirishdagi rolini ko'rsatadi. Rasmiy hujjatlarda raqamlashtirishning asosiy maqsadi sifatida soliq nazoratida «inson omili»ni cheklash va yashirin aylanma ulushini qisqartirish alohida qayd etiladi. Ushbu yondashuvning ilmiy asoslilikini O. Okunogbe va V. Pouliquenning (2022) Tojikiston tajribasi tasdiqlaydi: soliq xodimi bilan bevosita aloqaning qisqarishi korxonalarga tanlab munosabatda bo'lish imkoniyatini kamaytirib, soliq yukining adolatliroq taqsimlanishiga olib kelgan.

Biroq raqamli nazoratning kuchayishi o'z-o'zidan barqaror soliq intizomini kafolatlamaydi. E. Kirchler, E. Hoelzl va I. Wahl (2008) tomonidan ishlab chiqilgan «sirpanchiq qiyalik» (slippery slope) konsepsiyasiga ko'ra, soliq intizomi ikki omil – davlat organlarining vakolat va nazorat kuchi hamda soliq to'lovchilarning ushbu organlarga bo'lgan ishonchi – o'rtasidagi muvozanatga bog'liq: nazoratning kuchayishi majburiy intizomni oshirsa, ishonch ixtiyoriy intizomni shakllantiradi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli vositalar faqat nazorat

² O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi ma'lumotlari [11–14] va ochiq statistik manbalar asosida muallif tomonidan tuzilgan

³ O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi (2019-yil 30-dekabrda O'RQ-599-son Qonun bilan tasdiqlangan, 2020-yil 1-yanvardan amalda). – URL: <https://lex.uz>

⁴ Meta, Google, Netflix va boshqa internet kompaniyalari O'zbekistonda 115 mlrd so'mdan ortiq soliq to'ladi // Gazeta.uz. – 2025-yil 29-yanvar. – URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2025/01/29/google-tax/>

⁵ O'zbekistonda elektron xizmatlar ko'rsatuvchi xorijiy kompaniyalar 143,8 mlrd so'm soliq to'lagan // Yuz.uz. – 2026-yil 1-avgust. – URL: <https://yuz.uz/uz/news/ozbekistonda-elektron-xizmatlar-korsatuvchi-xorijiy-kompaniyalar-1438-mlrd-som-soliq-tolagan>

⁶ Soliq organlari fuqarolarning xorijiy onlayn servislarga to'lovlari bo'yicha banklardan ma'lumot so'radi // Spot.uz. – 2026-yil 11-fevral. – URL: <https://www.spot.uz/oz/2026/02/11/tax-payments>

instrumenti sifatida emas, balki xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, qarorlar shaffofligini ta'minlash va soliq to'lovchi huquqlarini himoya qilish vositasi sifatida ham loyihalanishi lozim.

Institutsional jihatdan ham muhim o'zgarishlar kuzatildi: idoralararo ma'lumot almashinuvini integratsiya qilish, «Hududlar statistikasi» va shunga o'xshash axborot tizimlarini joriy etish, shuningdek sun'iy intellekt texnologiyalari asosidagi maslahat va tahlil vositalarini statistik va soliq hisobotchiligiga tatbiq etish davlat dasturlarida asosiy yo'nalishlar sifatida mustahkamlandi. Xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish O'zbekiston uchun amaliy ahamiyatga ega. 2-jadvalda bir qator davlatlarning soliq tizimini raqamlashtirish bo'yicha tajribasi umumlashtirilgan (2-jadval).

2-jadval
Soliq tizimini raqamlashtirishning xorijiy tajribasi⁷

Davlat	Raqamli yechim / tizim	Asosiy natija
Estoniya	e-Tax/e-MTA, X-Road ma'lumot almashinuvi, elektron raqamli imzo	Deklaratsiya 3–5 daqiqada; Tax Foundation indeksida 12 yil ketma-ket OECD mamlakatlari orasida 1-o'rin [18]
Gruziya	Revenue Service onlayn kabineti, elektron hisob-faktura	Soliq ma'muriyatchiligi xarajatlari va norasmiy sektor ulushi qisqardi
Janubiy Koreya	NTS onlayn deklaratsiya (Hometax), AI asosidagi risk-tahlil	Soliq nazorati samaradorligi va yig'ilish darajasi oshdi
Ozarbayjon	Elektron soliq xizmatlari portali, elektron audit	Soliq ma'muriyatchiligi vaqti va xarajatlari kamaydi
Tojikiston	Soliq hisobotini elektron topshirish (e-filing)	Soliqqa sarflanadigan vaqt 40% qisqardi; bo'yin tovlashga moyil korxonalar to'lagan soliq 2 barobar oshdi [5]
Peru	QQS bo'yicha majburiy elektron hisob-faktura (SUNAT)	Birinchi yilda deklaratsiya qilingan sotuvlar va QQS majburiyatlari 5% dan ortiq oshdi [6]
Xitoy	«Oltin soliq» loyihasi: QQS hisob-fakturalarini kompyuterlashtirish	Islahot keyingi 5 yilda QQS tushumlarining 27,1% iga hissa qo'shdi [7]

Estoniya tajribasi alohida e'tiborga loyiq deb hisoblaymiz. Mamlakat X-Road deb nomlangan xavfsiz ma'lumot almashinuvi infratuzilmasi orqali davlat registrilarini o'zaro bog'lagan, natijada fuqarolar soliq deklaratsiyasini bir necha daqiqada topshirish imkoniyatiga ega bo'lgan. Soliq qonunchiligining soddaligi va neytralligi bo'yicha Estoniya Tax Foundation tashkilotining Xalqaro soliq raqobatbardoshligi indeksida 2025-yilda ketma-ket o'n ikkinchi yil OECD mamlakatlari orasida birinchi o'rinni egallagan. Bunday natijaga faqat texnologik yechim orqali emas, balki registrilar o'rtasidagi huquqiy va institutsional integratsiya hamda R. Kattel va I. Mergel (2019) ta'kidlaganidek, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi barqaror hamkorlik tarmoqlari orqali erishilgani muhim xulosa hisoblanadi. Raqamli tizimlarni institutsional muvofiqlashtirish bilan uyg'un joriy etish yondashuvi Gruziya va Janubiy Koreya tajribasida ham kuzatiladi: bu davlatlarda soliq ma'muriyatchiligi xarajatlarini qisqartirish avvalo idoralararo ma'lumot integratsiyasi hisobiga amalga oshirilgan.

2-jadvalda keltirilgan Tojikiston, Peru va Xitoy tajribasi raqamlashtirish samarasining ko'lami institutsional sharoitga bog'liqligini ko'rsatadi. Xitoyda QQS hisob-fakturalarini kompyuterlashtirish QQS tushumlariga sezilarli hissa qo'shgan bo'lsa (Fan va boshq., 2018), Peruda shunga o'xshash islohotning byudjetga ta'siri to'plangan QQS kreditlari va risklarni boshqarish tizimining o'zgarishlari sababli ancha cheklangan bo'lgan (Bellon va boshq., 2022). O'zbekiston uchun bundan kelib chiqadigan amaliy xulosa shuki, elektron hisob-faktura tizimining to'liq qamrovi QQSni qaytarish tartibini avtomatlashtirish, risklarga asoslangan tahlil tizimi va oldindan to'ldirilgan deklaratsiyalar bilan to'ldirilishi zarur. S. Hesami, H. Jenkins va G. Jenkins (2024) tomonidan PRISMA tamoyillari asosida o'tkazilgan tizimli adabiyotlar sharhi ham elektron hisob-faktura va oldindan to'ldirilgan deklaratsiyalar soliq to'lovchilarning majburiyatlarni bajarish xarajatlarini hamda ma'muriy xarajatlarni sezilarli qisqartirishini tasdiqlaydi.

Ushbu tajribalarni umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarning o'zi soliq tizimi samaradorligini avtomatik ravishda oshirmaydi; muvaffaqiyat, birinchi navbatda, institutlar o'rtasidagi ma'lumot almashinuvining huquqiy va tashkiliy asoslari qanchalik puxta ishlab chiqilganiga bog'liq. XVJ mutaxassislari S. Gupta, M. Keen va boshqalar (2017) ham raqamli texnologiyalar davlatning ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va ulardan foydalanish imkoniyatlarini tubdan kengaytirishini, ayni paytda maxfiylik va kiberxavfsizlik bilan bog'liq yangi risklarni yuzaga keltirishini qayd etadilar. Bu xulosalar yuqorida keltirilgan xorijiy olimlarning qarashlarini tasdiqlaydi va O'zbekiston uchun ham dolzarb bo'lib qolmoqda.

7 Tegishli davlatlar soliq organlarining ochiq ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan

Olingan natijalar O'zbekistonda soliq mexanizmini raqamlashtirish jarayoni ijobiy dinamikaga ega ekanini, ayni paytda institutsional jihatdan hali yakunlanmagan bosqichda turganini ko'rsatadi. Statistik ko'rsatkichlar texnologik infratuzilmaning kengayib borayotganidan dalolat bersa-da, xorijiy tajriba va empirik tadqiqotlar uzoq muddatli samaradorlik faqat idoralararo integratsiya, kadrlar tayyorgarligi, me'yoriy-huquqiy baza barqarorligi va soliq to'lovchilar ishonchi ta'minlangandagina kafolatlanishini ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, mahalliy olimlarning institutsional tayyorgarlik masalasiga urg'u berishi va xorijiy olimlarning tizimli-institutsional omillarga qaratilgan yondashuvi bir-birini to'ldiradi, degan xulosaga kelish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot soliq mexanizmini raqamli transformatsiya qilish texnologik va institutsional yo'nalishlarning uzviy uyg'unligini taqozo etishini ko'rsatdi. O'zbekistonda 2022-2026-yillarda amalga oshirilgan islohotlar ijobiy natijalar bermoqda: elektron xizmat ko'rsatuvchi xorijiy kompaniyalardan soliq tushumlari 2023-2025-yillarda 77,2 mlrd so'mdan 181,3 mlrd so'mga oshdi, 2026-yilning birinchi yarmida esa o'sish sur'ati 84 foizni tashkil etdi; elektron hisob-fakturalar tizimi deyarli to'liq qamrovga erishdi, soliq organlari va banklar o'rtasida ma'lumot almashinuvi kengaymoqda. Shu bilan birga, tushumlarning o'nta yirik kompaniyada konsentratsiyalashgani va raqamlashtirishning sof ta'sirini baholash metodikasining shakllanmagani jarayon institutsional jihatdan hali yakunlanmaganidan dalolat beradi.

Xorijiy olimlarning empirik tadqiqotlari ushbu xulosani tasdiqlaydi. Tojikiston tajribasi elektron hisobot «inson omili»ni cheklab, soliq yukini adolatliroq taqsimlashini, Peru va Xitoy tajribasi esa bir xil texnologiya turli institutsional muhitda turlicha fiskal samara berishini ko'rsatadi. Estoniya misoli raqamli davlatning muvaffaqiyati registrar integratsiyasi va davlat-xususiy hamkorlikka tayanishini, «sirpanchiq qiyalik» konsepsiyasi esa barqaror soliq intizomi uchun nazorat kuchi soliq to'lovchi ishonchi bilan muvozanatlashtirilishi lozimligini asoslaydi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda soliq mexanizmini raqamli transformatsiya qilishning institutsional asoslarini mustahkamlash uchun quyidagilar maqsadga muvofiq: birinchidan, davlat axborot tizimlari o'rtasida ma'lumot almashinuvining yagona huquqiy asosini va texnik standartini (Estoniyaning X-Road tajribasi kabi) qonun darajasida mustahkamlash; ikkinchidan, elektron hisob-faktura ma'lumotlarini risklarga asoslangan audit, sun'iy intellekt asosidagi tahlil va QQSni avtomatik qaytarish tizimi bilan integratsiya qilish; uchinchidan, jismoniy shaxslar va kichik biznes uchun oldindan to'ldirilgan deklaratsiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish; to'rtinchidan, algoritmik qarorlarning shaffofligi, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi va shikoyat qilish mexanizmlarini kafolatlash orqali soliq to'lovchilar ishonchini oshirish; beshinchidan, soliq organlari xodimlarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish va raqamlashtirish choralarining fiskal samarasini muntazam baholash metodikasini ishlab chiqish.

Xulosa qilib aytganda, soliq mexanizmini raqamli transformatsiya qilish faqat texnologik yangilanish bilan cheklanmaydigan, balki tashkiliy, huquqiy va boshqaruv institutlarini ham qamrab oluvchi kompleks jarayondir. Uning samaradorligi zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bir qatorda, tegishli institutsional muhit, me'yoriy-huquqiy baza, malakali kadrlar, samarali idoralararo hamkorlik va soliq to'lovchilar ishonchini shakllantirish darajasiga bevosita bog'liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Apple, Meta, Google va boshqa xorijiy kompaniyalar 2025-yilda O'zbekistonda 181 mlrd so'm soliq to'ladi // *Gazeta.uz*. – 2026-yil 30-yanvar. – URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2026/01/30/google-tax/>
2. Bellon M., Dabla-Norris E., Khalid S., Lima F. Digitalization to Improve Tax Compliance: Evidence from VAT E-Invoicing in Peru // *Journal of Public Economics*. – 2022. – Vol. 210. – Article 104661. – DOI: 10.1016/j.jpubeco.2022.104661.
3. Bird R.M., Zolt E.M. Technology and Taxation in Developing Countries: From Hand to Mouse // *National Tax Journal*. – 2008. – Vol. 61, No. 4 (Part 2). – P. 791–821. – DOI: 10.17310/ntj.2008.4S.02.
4. Fan H., Liu Y., Qian N., Wen J. Computerizing VAT Invoices in China. NBER Working Paper No. 24414. – Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2018 (rev. 2020). – DOI: 10.3386/w24414.
5. Gupta S., Keen M., Shah A., Verdier G. (eds.). Digital Revolutions in Public Finance. – Washington, DC: International Monetary Fund, 2017.
6. Hesami S., Jenkins H., Jenkins G.P. Digital Transformation of Tax Administration and Compliance: A Systematic Literature Review on E-Invoicing and Prefilled Returns // *Digital Government: Research and Practice*. – 2024. – Vol. 5, No. 3. – Article 18. – DOI: 10.1145/3643687.
7. Kattel R., Mergel I. Estonia's Digital Transformation: Mission Mystique and the Hiding Hand // *Great Policy*

- Successes / ed. by P. 't Hart, M. Compton. – Oxford: Oxford University Press, 2019. – P. 143–160. – DOI: 10.1093/oso/9780198843719.003.0008.
8. Kirchler E., Hoelzl E., Wahl I. Enforced versus Voluntary Tax Compliance: The “Slippery Slope” Framework // *Journal of Economic Psychology*. – 2008. – Vol. 29, No. 2. – P. 210–225.
 9. Matkarimova I.A. Raqamlashtirish sharoitida soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va byudjet samaradorligini oshirish yo'llari // *O'zbekiston sug'urta bozori*. – 2026. – Jild 3, № 2. – B. 166–168. – DOI: 10.55439/INS/vol3_iss2/412.
 10. Meta, Google, Netflix va boshqa internet kompaniyalari O'zbekistonda 115 mlrd so'mdan ortiq soliq to'ladi // *Gazeta.uz*. – 2025-yil 29-yanvar. – URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2025/01/29/google-tax/>
 11. North D.C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 152 p.
 12. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi (2019-yil 30-dekabrdagi O'RB-599-son Qonun bilan tasdiqlangan, 2020-yil 1-yanvardan amalda). <http://lex.uz/docs/-4674011>
 13. O'zbekistonda elektron xizmatlar ko'rsatuvchi xorijiy kompaniyalar 143,8 mlrd so'm soliq to'lagan // *Yuz.uz*. – 2026-yil 1-avgust. – URL: <https://yuz.uz/uz/news/ozbekistonda-elektron-xizmatlar-korsatuvchi-xorijiy-kompaniyalar-1438-mlrd-som-soliq-tolagan>
 14. O'zbekistonda e-xizmat ko'rsatuvchi 73 kompaniya soliq tushumlarini 44 foizga oshirdi // *Kun.uz*. – 2025-yil 29-oktabr. – URL: <https://kun.uz/news/2025/10/29/ozbekistonda-e-xizmat-korsatuvchi-73-kompaniya-soliq-tushumlarini-44-foizga-oshirdi>
 15. OECD. Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration. – Paris: OECD Publishing, 2020.
 16. Okunogbe O., Pouliquen V. Technology, Taxation, and Corruption: Evidence from the Introduction of Electronic Tax Filing // *American Economic Journal: Economic Policy*. – 2022. – Vol. 14, No. 1. – P. 341–372. – DOI: 10.1257/pol.20200123.
 17. Soliq organlari fuqarolarning xorijiy onlayn servislarga to'lovlari bo'yicha banklardan ma'lumot so'radi // *Spot.uz*. – 2026-yil 11-fevral. – URL: <https://www.spot.uz/oz/2026/02/11/tax-payments>
 18. Tax Foundation. International Tax Competitiveness Index 2025. – Washington, DC: Tax Foundation, 2025. – URL: <https://taxfoundation.org>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
